

ص ص: ۷۲-۵۱

دریافت: ۹۰/۰۴/۰۸

پذیرش: ۹۰/۰۷/۰۶

بررسی موانع اشتغال فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی ایران

دکتر محمدرضا برومند^۱

دکتر مهرعلی همتی‌نژاد^۲

دکتر رحیم رضائی‌نژاد^۳

دکتر سیدمحمدحسین رضوی^۴

دکتر اسماعیل ملک اخلاق^۵

چکیده

مقدمه و هدف: موضوع اشتغال به ویژه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی مهم‌ترین چالش کشور در دهه پیش رو است بر همین اساس این پژوهش با هدف بررسی موانع مؤثر بر اشتغال فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی انجام شد.

روش شناسی: ۱۱۲ نفر ($7/8 \pm 34/7$ سال) به عنوان نمونه تحقیق به صورت هدفدار از میان جامعه آماری شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها، مدیران ارشد ورزشی و فارغ التحصیلان تربیت بدنی که در رابطه با موضوع تحقیق صاحب‌نظر و ذینفع بودند انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات با برگزاری جلسات مصاحبه هدفدار و هدایت شده و استفاده از پرسش‌نامه‌های محقق ساخته در دو بخش عوامل درونی با ضریب آلفای کرونباخ $0/84$ و عوامل بیرونی با ضریب آلفای کرونباخ $0/93$ صورت پذیرفت. پرسش‌نامه عوامل درونی شامل ۲۴ سؤال بسته و یک سؤال باز و پرسش‌نامه عوامل بیرونی نیز شامل ۴۹ سؤال بسته و یک سؤال باز در مقیاس نه گزینه‌ای لیکرت طراحی گردید. برای توصیف و تجزیه و تحلیل اطلاعات، پس از استخراج و دسته‌بندی داده‌های جمع‌آوری شده، با استفاده از نرم افزار SPSS از شاخص‌های فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد و درصد در قالب جداول استفاده شد. در بخش آمار استنباطی برای بررسی اختلاف موانع درونی و بیرونی از آزمون ویلکاکسون و برای اولویت و رتبه‌بندی کردن عوامل از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده گردید. برای تبیین راهکارها از روش قضاوت تحلیلی و شهودی و طوفان مغزی استفاده شد.

یافته‌ها و نتیجه گیری: نتایج نشان داد موانع بیرونی ($P \leq 0/05$ و $Sig = 0/001$) نقش بارزتری در قیاس با موانع درونی بر مسئله اشتغال فارغ التحصیلان تربیت بدنی و علوم ورزشی دارند. فقدان ارتباط نزدیک بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی جامعه و عدم ارتباط بین دانشکده‌های تربیت بدنی و کارآفرینی به عنوان مؤثرترین عوامل درونی و ورود افراد غیر ورزشی و غیر متخصص به ورزش، عدم توسعه بخش خصوصی در ورزش و عدم امکان برگزاری برخی رویدادهای بین‌المللی در کشور به عنوان مؤثرترین عوامل بیرونی می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: موانع اشتغال، فارغ التحصیلان، تربیت بدنی و علوم ورزشی

مقدمه

اکثر کشورهای دنیا با مسائل و مشکلات اشتغال درگیرند؛ ولی تعدد عوامل مشکل آفرین و ناشناخته بودن برخی از آن‌ها موجب پیچیده‌تر شدن موضوع شده است. معضل بیکاری در چند سال اخیر، مهم‌ترین چالشی است که دولت‌مردان جمهوری اسلامی ایران در صدد مقابله علمی با آن بودند و هستند. چالشی که به اعتقاد بسیاری از کارشناسان اشتغال کشور اگر حل نشود، می‌تواند در دهه ۹۰ تبدیل به بحران شود (۱۶). پیامدهای بی‌واسطه این بحران، گسترش فقر و افزایش دیگر آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی است که طبیعتاً ثبات و انسجام اجتماعی را به مخاطره می‌اندازد. اگرچه مسأله بیکاری با توجه به تبعات آن در ناهنجاری‌های اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی برای کلیه واحدهای جمعیت کشور آزردهنده و برای اقتصاد کشور بازدارنده است، بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها از حساسیت و اهمیت بیشتری برخوردار است. این اهمیت از یکسو به دلیل سرمایه‌گذاری انجام شده برای تربیت نیروی انسانی ماهر در کشور و بلااستفاده ماندن آن در فعالیت‌های اقتصادی و وارد ساختن خسارت به اقتصاد ملی و از سوی دیگر، فراهم نبودن زمینه برای محول کردن نقش‌های اجتماعی به افراد فرهیخته برای نیل به اهداف توسعه کشور است (۱).

در همایش جهانی یونسکو (سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد) با عنوان آموزش عالی و دانشگاه‌ها در سده بیست و یکم اذعان گردید که مهم‌ترین نقش آموزش عالی در سده‌ای که در آن زندگی می‌کنیم توسعه اقتصادی به ویژه از راه تربیت متخصصان است. تعبیر گتجنس^۱ (۲۰۰۳)، رئیس کنفرانس مسائل مالی آموزش عالی، در این باره این چنین است: «دانشگاه‌ها با شغل‌ها گره خورده‌اند.» (۲۷). نتایج به دست آمده از کشورهای مختلف از جمله آدامز^۲ (۱۹۹۷)، اندرسون^۳ (۱۹۹۸)، ماکسول^۴ و همکاران (۲۰۰۰)، نولند^۵ (۲۰۰۱) و کانتون^۶ (۲۰۰۱) نشان می‌دهد که انگیزه شغلی، مهم‌ترین انگیزه جوانان برای ورود به دانشگاه است (۲۲، ۲۵، ۲۶، ۳۱ و ۳۲).

آموزش عالی در ایران در دو دهه اخیر گسترش سریعی یافته است. افزایش ظرفیت‌های آموزش عالی از طریق ایجاد دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در کلیه استان‌های کشور موجبات افزایش قابل ملاحظه عرضه فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها شده و عدم هماهنگی بین فرصت‌های شغلی موجود در بخش‌های مختلف اقتصادی و به عبارتی کمبود تقاضا، بروز پدیده بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را فراهم ساخته است (۵). نظری کتولی (۱۳۸۷) در تحقیق خود، بزرگ‌ترین چالش بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را عدم تناسب محتوای آموزش با مهارت‌های شغلی، عدم آشنایی اعضای هیأت علمی با فرایندهای عملی انجام امور اجرایی مرتبط با رشته تحصیلی دانشجویان، مشخص نبودن و رواج نیافتن فرهنگ کارایی و عدم توسعه کانون‌های فارغ‌التحصیلان عنوان نموده است (۱۹). صنعت‌خواه (۱۳۸۶) در تحقیق خود عدم وجود بانک اطلاعاتی از وضعیت فارغ‌التحصیلان را یکی از ضعف‌های عدم امکان بررسی مناسب و برنامه‌ریزی برای رفع معضل بیکاری این گروه می‌داند (۱۲).

1-Gahtgens
2- Adams
3- Anderson
4- Maxwell
5- Noland
6- Canton

جوادیان صراف و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود اشاره داشتند که ۷۰/۲ درصد از دانشجویان، نسبت به آینده شغلی خود نگران هستند و تنها ۴۵/۵ درصد از دانشجویان، استادان خود را در مشاوره شغلی مؤثر می‌دانند (۷).

فراهانی و بیات (۱۳۸۶) در پژوهش خود نشان دادند که درصد کمی از دانشجویان از وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان تربیت بدنی احساس رضایت داشته و در انتخاب شغل احساس آزادی دارند و دغدغه‌یافتن شغل آینده، یکی از مشکلات دانشجویان است (۱۳). بنابر گزارش معاون وزیر کار و امور اجتماعی میزان بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی کشور در سال ۱۳۹۰ دو برابر بیکاران عادی است (۴۱).

علیرغم وضعیت نگران‌کننده بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی در کشورمان، ورزش جایگاهی مناسب و متنوع برای ایجاد اشتغال و ایجاد فرصت‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی دارد که با شناخت زمینه‌های کاری در آن می‌توان فرصت‌های جدیدی را به جوانان و جامعه معرفی کرد تا از آن برای پیشرفت و توسعه اقتصادی اجتماعی بهره گرفت. نتایج تحقیق هاشمی (۱۳۸۶)، نشان داد که به ازای هر دو شغل ورزشی یک شغل مرتبط با ورزش نیز ایجاد می‌شود (۲۰). فروغی‌پور و همکاران، هفت زمینه اصلی برای کارآفرینی در ورزش ایران معرفی کردند. این هفت زمینه به ترتیب اولویت عبارتند از کارآفرینی در حوزه‌های آموزش و پژوهش در ورزش، مدیریت و برنامه‌ریزی ورزشی، خدمات ورزشی، تبلیغات ورزشی، ورزش همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای، ساخت و تولید تجهیزات ورزشی و امور فرهنگی ورزش (۱۵).

در طول سال‌های گذشته موقعیت‌های شغلی در تربیت بدنی و ورزش به طور چشمگیری افزایش یافته است. چندین عامل در این روند مؤثر بوده است. علاقه به آمادگی جسمانی و تناسب‌اندام و آگاهی از مزایای سلامت بخش فعالیت‌های جسمانی، میلیون‌ها نفر از طبقات اجتماعی مختلف را به درگیر شدن در برنامه‌های آمادگی جسمانی و فعالیت‌های بدنی تحریک کرده است. همچنین افزایش قلمرو دانش در تربیت بدنی توسعه چشمگیر موقعیت‌های شغلی فراوانی را هم در حوزه ورزش همگانی و فعالیت‌های مرتبط با تندرستی و هم در حوزه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای را موجب شده است (۲). ورزش در کشورهای توسعه‌یافته به عنوان یک صنعت مهم و عاملی اثرگذار در رشد اقتصاد ملی بسیار مورد توجه است و یکی از بزرگ‌ترین و درآمدزاترین صنایع در قرن حاضر به شمار می‌رود. این صنعت عملاً با همه جنبه‌های اقتصادی درهم تنیده است و می‌تواند با تأثیرات اقتصادی مستقیم و غیر مستقیم مانند اشتغال، درآمدزایی، جذب گردشگر و کاهش هزینه‌های درمان بر اقتصاد ملی کشورها اثرگذار باشد (۶). لایبر و آتون^۱ (۱۹۹۳) اثرات اقتصادی رویدادهای ورزشی را مجموعه تغییراتی تعریف می‌کنند که با مشارکت، هزینه تماشاگران، ایجاد فرصت‌های شغلی و دریافت مالیات بر اقتصاد کشورها ایجاد می‌شود. به منظور بررسی عینی میزان تأثیر این صنعت در اشتغال، مطالعه نتایج حاصل از تحقیقات علمی‌نشان می‌دهد، در ولز در سال ۱۹۹۳، ۵۱۸ نفر در این صنعت اشتغال داشته و تا سال ۱۹۹۸ این مقدار ۱۳٪ رشد داشته است. امروزه در این منطقه، افراد شاغل در فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با ورزش بیشتر از افراد در رشته‌های مهندسی مکانیک و امور مالی و بانکی می‌باشند. در هنگ کنگ، تقریباً ۲/۵٪ از نیروی کار این کشور در صنعت ورزش اشتغال دارند و تعداد مشاغل ایجاد شده بیش از ۸۱۰۰۰ می‌باشد (۴۰).

در سال ۲۰۰۲ در انگلستان ۴۰۲۰۰۰ نفر در فعالیت‌های مرتبط با ورزش اشتغال داشته‌اند که این میزان حدوداً مساوی ۲٪ نیروی کار این کشور است در سال ۱۹۹۸ این میزان ۱/۵٪ بود (۱۷). در کانادا در سال ۱۹۹۵ تعداد شاغلین بخش‌های مختلف ورزش ۲۶۲۳۲۵ نفر معادل ۲ درصد کل شاغلین این کشور محسوب می‌شود. این رقم بدون احتساب شاغلین صنعت کالاهای ورزشی، خدمات تفریحی و شاغلین دولت می‌باشد. ۵۸۹۱۹ نفر از این تعداد را مربیان، داوران و ورزشکاران، ۵۹۱۲۲ نفر شاغلین کارخانجات، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، ۱۹۰۷۱ نفر باشگاه‌های ورزش حرفه‌ای، ۲۸۸۹۷ نفر استفاده از تسهیلات ورزشی را تشکیل می‌دهد (۱۷). در آمریکا چهارده میلیون شغل مرتبط با ورزش وجود دارد. خانوارهای آمریکایی نیز در سال ۱۹۹۹ بیش از ۱۴۵ میلیارد دلار در بخش‌های مختلف ورزش هزینه کردند. صنعت ورزش به عنوان ششمین صنعت سودآور در این کشور شناخته می‌شود (۳۳).

در این زمینه، تحقیقات مشابه فراوان است و همگی در این نکته متفق القول هستند که ورزش عامل کلیدی توسعه اجتماعی - اقتصادی است و هرچه در کشوری نرخ بیکاری کاهش یابد، آن کشور با سرعت بیشتری راه خود را به سوی توسعه باز می‌کند. با این وجود ارزیابی وضعیت کمی و کیفی منابع انسانی تربیت بدنی و ورزش ایران وضعیت مناسبی را نشان نمی‌دهد. در نتایج مستخرج از مطالعات صورت گرفته در طرح جامع ورزش کشور گزارش شده است که به طور متوسط به ازای هر ۷۰۰ نفر جمعیت ایران تنها یک مربی ورزش وجود دارد. در سایر کشورها، این نسبت بسیار پایین‌تر است. برای نمونه در کشور آمریکا به ازای هر ۱۱ نفر و در کشور کانادا به ازای هر ۹ نفر یک مربی وجود دارد. بنابر این تعداد مربیان کشور، دچار کاستی عیان و نهادینه است. تعداد زیادی از مربیان کشور غیر فعال می‌باشند و تنها ۳۵ درصد از کل مربیان به صورت فعال کار می‌کنند. بنابر این وضعیت شمار مربیان ورزشی در کشور، بسیار نگران‌کننده است. تعداد دانش‌آموزان به ازای یک معلم یا دبیر ورزش در کشور، ۱۰۶۲ نفر است. مطالعه و مقایسه این نسبت با سایر کشورها، نشان‌دهنده کمبود تعداد معلمان و دبیران ورزش می‌باشد. برای نمونه در آمریکا برای هر ۲۸ دانش‌آموز، یک معلم یا دبیر ورزش وجود دارد. در ایران ناظر و ارزیاب ورزش برای نظارت بر حسن انجام امور رویدادهای ورزشی به صورت سازمان یافته موجود نمی‌باشد. همچنین در آموزش و پرورش، روان‌شناسی ورزشی، پزشکی ورزشی، کارشناس تغذیه و بهداشت ورزش و سرپرست ورزشی به طور تخصصی وجود ندارد (۱۱). با توجه به این وضعیت و با اتکا به ساختارهای موجود برای رفع معضل اشتغال نیروی کار فزاینده کشور که عمده آن نیز جوان هستند، چندان کارساز نبوده و ایجاد تحول اساسی در این ساختارها اجتناب‌ناپذیر است. از این رو، ضرورت ایجاد می‌کند که در کنار برنامه‌های کلان، راهکارهای مکمل و میان‌مدت برای ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری به کار گرفته شود. به رغم مطالعات زیادی که در زمینه اشتغال انجام شده بررسی‌های انجام گرفته بر روی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی به ویژه در حوزه تربیت بدنی و ورزش بسیار محدود است و با توجه به این که برای کاهش میزان بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی، قبل از هرچیز باید عواملی که سبب بروز این معضل می‌شود شناسایی گردد، تحقیق حاضر با هدف شناسایی این عوامل برای در اختیار قراردادن مبنایی برای مدیران و سیاست‌گذاران کشور در زمینه چگونگی مداخله در بازار کار فارغ التحصیلان دانشگاهی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی انجام گرفته است.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به هدف تحقیق که شناسایی موانع اشتغال فارغ التحصیلان تربیت بدنی و علوم ورزشی می‌باشد، مناسب‌ترین روش جهت انجام این تحقیق، روش توصیفی می‌باشد تا بدون هیچ گونه تأثیر و دخالتی نتایج به شکل عینی تشریح شده و نتایج واقعی حاصل گردد. جمع‌آوری اطلاعات به صورت پیمایشی، و به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. جامعه آماری این تحقیق شامل اعضای هیأت علمی تربیت بدنی و علوم ورزشی مؤسسات آموزش عالی کشور، مدیران ارشد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (اداره کل تربیت بدنی)، وزارت آموزش و پرورش (معاونت پرورشی و تندرستی)، سازمان تربیت بدنی و ادارات وابسته، کمیته ملی المپیک و دانش‌آموختگان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی می‌باشد که ۱۱۲ نفر به عنوان نمونه تحقیق به صورت هدفمند از میان جامعه آماری که در رابطه با موضوع تحقیق صاحب نظر و ذینفع بودند انتخاب شدند. گروه دانش‌آموختگان نیز از بین دانش‌آموختگان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه‌ها که حداً اقل دو سال از زمان فارغ التحصیلی آن‌ها گذشته است و نسبت به محیط اشتغال آگاهی لازم دارند انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز از روش‌ها و شیوه‌هایی مانند بررسی اسناد و مدارک (سند کاوی)، جستجوی کتابخانه‌ای و اینترنتی در مورد ادبیات و پیشینه تحقیق و علاوه بر آن بررسی برنامه‌های برخی از کشورهای موفق و سازمان‌های ذیربط در این زمینه و نظرسنجی از ذینفعان، صاحب‌نظران و نخبگان و برگزاری جلسات مصاحبه هدف دار و هدایت شده با ۲۳ نفر از مدیران ارشد دستگاه‌های اجرایی کشور (سازمان تربیت بدنی، کمیته ملی المپیک، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت کار و امور اجتماعی) برای بررسی برنامه‌های تدوین شده و جاری در زمینه اشتغال فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی کشور و در نهایت فرم‌ها و پرسش‌نامه‌های محقق ساخته استفاده شد. بررسی نسبتاً جامع محیط اشتغال فارغ التحصیلان حدود دو سال طول کشیده و پرسش‌نامه‌ها در بازه زمانی شهریور ۱۳۸۹ تا اردیبهشت ۱۳۹۰ طراحی و نهایی گردید. سعیدی رضوانی و همکاران (۱۳۸۹)، در جمع‌بندی مطالبی که پژوهشگران مختلف در خصوص عوامل مرتبط با اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی به آن اشاره نموده‌اند، مدل ادراکی عوامل مؤثر بر اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی را ارائه کرده‌اند که به دو دسته کلی عوامل درونی و بیرونی تقسیم‌بندی شده است، یک دسته به عوامل درونی نظام آموزشی و دسته دوم به عوامل خارج از نظام آموزشی اشاره می‌کند (۱۰) و نظری کتولی (۱۳۸۷) نیز در تحقیق خود چالش‌های اشتغال را در دو دسته عوامل درونی و بیرونی مورد مطالعه قرار داده است (۱۹). در این تحقیق نیز پرسش‌نامه در دو بخش عوامل درونی و بیرونی طراحی گردید. عوامل درونی فرایندها و راهبردهایی هستند که در نظام آموزش عالی به کار گرفته می‌شوند و به طور مستقیم یا غیر مستقیم با مقوله اشتغال فارغ التحصیلان ارتباط دارند. عوامل بیرونی شامل کلیه مواردی می‌شوند که در محیط بیرون از نظام آموزش عالی بر اشتغال فارغ التحصیلان به طور مستقیم و غیر مستقیم تأثیر می‌گذارند و مانع از جذب آن‌ها در بازار کار می‌گردند. پرسش‌نامه عوامل درونی شامل ۲۴ سؤال بسته و یک سؤال باز و پرسش‌نامه عوامل بیرونی نیز شامل ۴۹ سؤال بسته و یک

سؤال باز در مقیاس نه گزینه‌ای لیکرت می‌باشد. همچنین بخش اول پرسش‌نامه مربوط به سؤالات مشخصات فردی بود.

روایی و پایایی پرسش‌نامه

پس از مطالعه محیط اثرگذار بر اشتغال با استفاده از بررسی اسناد و مدارک و برگزاری جلسات مصاحبه با صاحب‌نظران و ذینفعان و تدوین پرسش‌نامه مقدماتی با تکنیک دلفی، جهت تعیین روایی محتوای پرسش‌نامه در یک پیش‌آزمون اولیه^۱ از استادان خبره نظرخواهی شد که پس از مطالعه پرسش‌نامه و اعلام اصلاحات و پیشنهادهای و مصاحبه حضوری با برخی از ایشان، موارد ذکر شده بررسی و تغییرات مورد نظر اعمال گردید. سپس در یک پیش‌آزمون رسمی^۲ الگوهای پاسخی بررسی و تجدید نظر لازم به وسیله تیم تحقیق به عمل آمد. با استفاده از روش تحلیل سؤال با توجه به ضریب همبستگی درونی سؤالات، کلیه سؤالات به صورت جفتی بررسی و اصلاحات لازم صورت گرفت تا همپوشانی احتمالی سؤالات نیز به حد اقل برسد.

برای اندازه‌گیری قابلیت پایایی پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که بدین منظور با حذف عوامل مداخله‌گر در یک مطالعه مقدماتی تعداد ۳۰ نفر از جامعه آماری تحقیق پرسش‌نامه را تکمیل کردند و با استفاده از نرم افزار SPSS ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. میزان این ضریب که بیانگر ثبات یا هماهنگی^۳ و قابلیت اعتماد^۴ ابزار تحقیق است برای پرسش‌نامه عوامل درونی در سطح ۰/۸۴ و برای پرسش‌نامه عوامل بیرونی ۰/۹۳ به دست آمد. با توجه به اینکه مقادیر محاسبه شده آلفای کرونباخ برای سؤالات بالا می‌باشد. از این رو، ابزار اندازه‌گیری این پژوهش از اعتبار لازم برای اجرا برخوردار است. میزان ضریب آلفای کرونباخ برای تک تک سؤالات به منظور حذف احتمالی سؤالاتی که دارای ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از کل پرسش‌نامه هستند، محاسبه شد که در این مرحله نیز کلیه سؤالات بررسی و پس از اصلاح و تأیید، نهایی شدند.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای توصیف اطلاعات، پس از استخراج و دسته‌بندی اطلاعات جمع‌آوری شده، با استفاده از نرم افزار SPSS از شاخص‌های فراوانی، درصد و جدول استفاده شد. در بخش آمار استنباطی برای بررسی اختلاف موانع درونی و بیرونی از آزمون ویلکاکسون و برای اولویت و رتبه‌بندی کردن عوامل از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شد. برای تبیین راهکارها از روش قضاوت تحلیلی و شهودی و طوفان مغزی استفاده شد.

1- Preliminary Pretest
2 - Formal Pretest
3 -Consistency
4- Dependability

یافته‌های تحقیق

در جدول شماره ۱، ویژگی‌های نمونه تحقیق مشخص شده است.

جدول ۱، بررسی توصیفی نمونه‌های تحقیق

استان	مدرک تحصیلی		دامنه سنی (سال)	میانگین سن (سال)	جنسیت		فراوانی	
کرمانشاه تهران	۴۴	دکتری	۲۸-۶۳	+ ۸/۴ ۳۹/۳	۴۴	مرد	۴۹	اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها
		فوق لیسانس	۳۰-۵۶	+۱۱/۷ ۳۸/۸				
اردبیل خراسان رضوی، جنوبی و شمالی	۲	دکتری	۲۸-۵۱	+ ۶/۵ ۳۵/۵	۱۲	مرد	۱۵	مدیران اجرایی
		فوق لیسانس		+ ۹/۰ ۳۶/۳				
		۱۰	لیسانس	۲۶-۴۳	۳	زن		
گیلان فارس زنجان البرز	۴۸	فوق لیسانس	۲۶-۳۴	+ ۲/۲ ۲۹/۴	۳۱	مرد	۴۸	دانش‌آموختگان
		۳	لیسانس	۲۶-۳۶	+ ۳/۰ ۳۰/۴	۱۷		
کردستان اصفهان مرکزی لرستان گلستان آذربایجان شرقی و غربی خوزستان قزوین	۴۶ نفر ٪۴۱/۱	دکتری فوق لیسانس	۲۶-۶۳	+ ۷/۹ ۳۵/۲	۸۷ نفر ٪۷۷/۷	مرد	۱۱۲	مجموع
				۲۶-۵۶				
			۶۳ نفر ٪۵۶/۲	۲۶-۶۳	+ ۷/۸ ۳۴/۷	کل		
							۳ نفر ٪۲/۷	
							لیسانس	

جدول شماره ۱، نشان می‌دهد که به طور کلی ۷۷/۷ درصد نمونه‌های تحقیق مرد و ۲۲/۳ درصد را زنان و با میانگین سنی ۷/۸ + ۳۴/۷ سال تشکیل داده‌اند و بیش از ۹۷ درصد نمونه‌های تحقیق فوق لیسانس و دکتری و از ۲۱ استان هستند.

جدول ۲، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای بررسی معنی‌داری تفاوت میانگین رتبه موانع درونی و بیرونی

	square - Chi	Df	Sig
عوامل درونی	۲۵۹/۹۳	۲۳	* ۰/۰۰۱
عوامل بیرونی	۴۸۱/۶۹	۴۸	* ۰/۰۰۱

$P \leq 0.05$

با توجه به نتایج جدول شماره ۲، بین رتبه مؤلفه‌های موانع درونی در سطح $P \leq 0.05$ و مؤلفه‌های موانع بیرونی نیز در سطح $P \leq 0.05$ اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۳، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای موانع درونی اشتغال فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی

رتبه	مؤلفه	میانگین رتبه
۱	فقدان ارتباط نزدیک بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی جامعه	17.05
۲	عدم ارتباط بین دانشکده‌های تربیت بدنی و کارآفرینی	16.11
۳	ورود دانشجویان ضعیف به رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی به واسطه نیمه متمرکز بودن رشته و وقفه نیم ساله در ورود	15.92
۴	ناکارآمدی مراکز کارآفرینی در دانشگاه‌ها و فقدان الگوهای کارآفرینی مناسب ورزش	15.63
۵	کمبود شناخت کافی دانش‌آموختگان از چگونگی ورود به بازار و توسعه حضور خود	14.55
۶	فقدان تناسب بین ظرفیت فعلی و پذیرش زیاد دانشجو در دانشگاه‌ها و نیازهای آتی بازار کار	14.47
۷	عدم وجود مشاوره شغلی در زمینه کسب و کار برای دانشجویان و دانش‌آموختگان	13.54
۸	عدم حضور استادان و صاحب نظران رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در صدا و سیما	13.35
۹	کم اهمیت تلقی شدن واحدهای درسی عملی، کارآموزی و پروژه‌های درسی	12.96
۱۰	نداشتن سوابق و تجربیات کاری مرتبط در دانش‌آموختگان	12.63
۰	...	۰
۰	...	۰
۱۸	آشنایی ناکافی اعضای هیأت علمی با فرایندها و نحوه انجام امور در واحدهای کاری و کسب و کار مرتبط با رشته تحصیلی دانش‌آموختگان	10.79
۱۹	فقدان استقلال دانشگاه‌ها در تغییر برنامه‌های آموزشی	10.73
۲۰	تراکم بیش از حد دانشجو در کلاس‌ها و عدم رعایت استانداردهای آموزشی	10.60
۲۱	فقدان تناسب بین محتوای آموزشی رشته با مهارت‌های کسب و کار	10.25
۲۲	درگیر شدن برخی از اعضای هیأت علمی به تصدی گری امور و در اختیار گرفتن مدیریت‌ها	10.16
۲۳	ناکارآمدی اعضای هیأت علمی در تربیت نیروی متخصص و کارآمد مورد نیاز جامعه	9.05
۲۴	کافی نبودن گرایش‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در مقاطع مختلف تحصیلی	8.35

با توجه به نتایج جدول ۳، «فقدان ارتباط نزدیک بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی جامعه»، «عدم ارتباط بین دانشکده‌های تربیت بدنی و کارآفرینی»، «ورود دانشجویان ضعیف به رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی به واسطه نیمه متمرکز بودن رشته و وقفه نیم ساله در ورود به دانشگاه»، «ناکارآمدی مراکز کارآفرینی در دانشگاه‌ها و فقدان الگوی‌های کارآفرینی مناسب ورزش»، «کمبود شناخت کافی دانش‌آموختگان از چگونگی ورود به بازار و توسعه حضور خود» حائز بالاترین اولویت به عنوان موانع درونی اشتغال فارغ التحصیلان بوده است و «کافی نبودن گرایش‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در مقاطع مختلف تحصیلی» کمترین اثر را داشته است.

جدول ۴، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای موانع بیرونی اشتغال فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی

رتبه	مؤلفه	میانگین رتبه
۱	ورود افراد غیر ورزشی و غیر متخصص به ورزش	34.72
۲	عدم توسعه بخش خصوصی در ورزش (ناکافی بودن تسهیلات، بهره بالای وام‌های بانکی، ریسک بالای سرمایه‌گذاری و...)	31.21
۳	عدم امکان برگزاری برخی رویدادهای بین‌المللی در کشور	30.79
۴	وجود تفکر دولتی در نهادهای عمومی غیر دولتی مانند فدراسیون‌ها و هیأت‌های ورزشی	29.70
۵	سیاسی شدن ورزش	29.69
۶	بی‌ثباتی سیاست‌گذاری دولت و مجلس در امور مربوط به ورزش	29.52
۷	پایین بودن سطح آگاهی مسئولان ورزشی ذیربط نسبت به نقش ورزش در اشتغال‌زایی	29.36
۸	فقدان فرهنگ شایسته‌خواهی در کشور و استخدام بر اساس مراجعه مستقیم و روابط	29.16
۹	جایگاه نامناسب کمی و کیفی ساعت درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش	28.77
۱۰	تقدم اقدامات سلیقه‌ای بر اجرای برنامه‌های استراتژیک در بین برخی از مدیران ورزش کشور	28.63
۱۱	آشنا نبودن و کم‌توجهی مدیران و مسئولان کشور به جایگاه ورزش به عنوان یک پتانسیل قوی برای ایجاد اشتغال و کارآفرینی	28.60
۱۲	مشخص نبودن سیاست‌ها و حمایت‌های دولت از بخش خصوصی و کارآفرینان در ورزش	28.54
۱۳	فقدان برنامه‌ریزی و استراتژی صحیح، دقیق و علمی برای توسعه اشتغال ورزشی در کشور	27.96
۱۴	پایین بودن سرانه فضاهای ورزشی	27.95
۱۵	موازی کاری نهادهای متولی ورزش کشور و نبود تعامل و هماهنگی فی مابین	27.27
۱۶	کمبود نیروی انسانی تحصیل کرده تربیت بدنی در بدنه تصمیم‌گیری و اجرایی ورزش کشور	27.08
۱۷	نامناسب بودن جایگاه رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در بین خانواده‌ها و نگرش و ذهنیت منفی عمومی درباره رشته تربیت بدنی	26.74
۱۸	فقدان نظام جامع شناسایی، جذب و نگهداری نیروهای متخصص ورزش کشور	26.66
۱۹	گسترش تعداد شاغلین چند پیشه	26.42
۲۰	محدودیت‌های شرکت بانوان در برخی رقابت‌های ورزشی	26.31
۲۱	حمایت ضعیف مالی از محققین اشتغال و کارآفرینی در ورزش	26.13
۲۲	عدم وجود نظام تجاری‌سازی ورزش	26.06

رتبه	مؤلفه	میانگین رتبه
۲۳	دولتی بودن اغلب باشگاه‌ها	25.93
۲۴	اهمیت ندادن و مقاومت مدیران و کارکنان بخش دولتی نسبت به کارآفرینی ورزشی	25.90
۲۵	پایین بودن سرانه درآمد مردم برای استفاده از اماکن ورزشی خصوصی	25.77
۲۶	میزان تغییر و تحولات مدیریت کلان کشور به خصوص در حوزه ورزش	25.61
۲۷	نبود نظام ورزش (همانند نظام مهندسی و نظام پزشکی)	25.45
۲۸	عدم وجود بانک اطلاعاتی و امکان ردیابی در زمینه وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان	25.02
۲۹	مقررات دست و پاگیر تشریفات اداری	24.93
۰	...	۰
۰	...	۰
۰	...	۰
۴۷	عدم وجود مطالعات تطبیقی به منظور بهره‌گیری از تجارب کشورهای موفق در خصوص اشتغال در حوزه ورزش	16.80
۴۸	نبود تشکیلات نیروی داوطلب ورزش کشور	16.51
۴۹	واردات کالاهای ورزشی و عدم وجود سیاست‌های تشویقی و تبلیغی به منظور استفاده از کالاهای داخلی	15.51

با توجه به نتایج جدول ۴، «ورود افراد غیر ورزشی و غیر متخصص به ورزش»، «عدم توسعه بخش خصوصی در ورزش»، «عدم امکان برگزاری برخی رویدادهای بین‌المللی در کشور»، «وجود تفکر دولتی در نهادهای عمومی غیر دولتی مانند فدراسیون‌ها و هیأت‌های ورزشی» و «سیاسی شدن ورزش» حائز بالاترین اولویت به عنوان موانع بیرونی اشتغال فارغ التحصیلان بوده است و «واردات کالاهای ورزشی و عدم وجود سیاست‌های تشویقی و تبلیغی به منظور استفاده از کالاهای داخلی» کمترین اثر را داشته است.

جدول ۵، مقایسه اختلاف میانگین رتبه موانع درونی و بیرونی بر اساس نتایج آزمون ویلکاکسون

	Negative Ranks		Positive Ranks		Mean±SD	Rank Mean	Z	Sig
	N	%	N	%				
عوامل درونی	۱۷ ^a	۱۸/۵			۶/۶۸ ± ۰/۹۰	۱۷/۴۷	-۷/۱۷ ^a	۰/۰۰۱
عوامل بیرونی			۷۵ ^b	۸۱/۵	۷/۴۴ ± ۰/۷۹	۵۳/۰۸		

a. عوامل بیرونی < عوامل درونی

b. عوامل بیرونی > عوامل درونی

≤ P/۰۰۵

جدول ۵ نشان می‌دهد بین میانگین موانع درونی و بیرونی اختلاف معنی‌داری وجود دارد و همان طور که مشاهده می‌شود میانگین موانع بیرونی به طور معنی‌داری بیشتر از میانگین موانع درونی است. همچنین نتایج جدول نشان می‌دهد که بیشتر افراد (۸۱/۵٪) به عوامل بیرونی در قیاس با عوامل درونی امتیاز بیشتری داده‌اند.

جدول ۶ نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای کلیه موانع درونی و بیرونی

رتبه	مؤلفه	عامل	میانگین رتبه
۱.	ورود افراد غیر ورزشی و غیر متخصص به ورزش	بیرونی	53.95
۲.	عدم توسعه بخش خصوصی در ورزش (ناکافی بودن تسهیلات، بهره بالای وام‌های بانکی، ریسک بالای سرمایه‌گذاری و...)	بیرونی	48.92
۳.	عدم امکان برگزاری برخی رویدادهای بین‌المللی در کشور	بیرونی	47.61
۴.	وجود تفکر دولتی در نهادهای عمومی غیر دولتی مانند فدراسیون‌ها و هیات‌های ورزشی	بیرونی	47.53
۵.	سیاسی شدن ورزش	بیرونی	47.50
۶.	بی‌ثباتی سیاست گذاری دولت و مجلس در امور مربوط به ورزش	بیرونی	47.27
۷.	پایین بودن سطح آگاهی مسؤلان ورزشی ذیربط نسبت به نقش ورزش در اشتغال زایی	بیرونی	46.92
۸.	تقدم اقدامات سلیقه‌ای بر اجرای برنامه‌های استراتژیک در بین برخی از مدیران ورزش کشور	بیرونی	45.93
۹.	جایگاه نامناسب کمی و کیفی ساعت درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش	بیرونی	45.63
۱۰.	مشخص نبودن سیاست‌ها و حمایت‌های دولت از بخش خصوصی و کارآفرینان در ورزش	بیرونی	45.42
۱۱.	فقدان فرهنگ شایسته خواهی در کشور و استخدام بر اساس مراجعه مستقیم و روابط	بیرونی	44.70
۱۲.	فقدان ارتباط نزدیک بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی جامعه	درونی	44.38
۱۳.	پایین بودن سرانه فضاهای ورزشی	بیرونی	44.36
۱۴.	آشنا نبودن و کم‌توجهی مدیران و مسؤلان کشور به جایگاه ورزش به عنوان یک پتانسیل قوی برای ایجاد اشتغال و کارآفرینی	بیرونی	44.18
۱۵.	فقدان برنامه‌ریزی و استراتژی صحیح، دقیق و علمی برای توسعه اشتغال ورزشی در کشور	بیرونی	44.12
۱۶.	فقدان نظام جامع شناسایی، جذب و نگهداری نیروهای متخصص ورزش کشور	بیرونی	43.34
۱۷.	موازی کاری نهادهای متولی ورزش کشور و نبود تعامل و هماهنگی فی مابین	بیرونی	43.05
۱۸.	اهمیت ندادن و مقاومت مدیران و کارکنان بخش دولتی نسبت به کارآفرینی ورزشی	بیرونی	42.79
۱۹.	ورود دانشجویان ضعیف به رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی به واسطه نیمه متمرکز بودن رشته	درونی	42.57
۲۰.	کمبود نیروی انسانی تحصیل کرده تربیت بدنی در بدنه تصمیم‌گیری و اجرایی ورزش کشور	بیرونی	42.50

رتبه	مؤلفه	عامل	میانگین رتبه
۲۱	نامناسب بودن جایگاه رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در بین خانواده‌ها و نگرش و ذهنیت منفی عمومی درباره رشته تربیت بدنی	بیرونی	42. 43
۲۲	حمایت ضعیف مالی از محققین اشتغال و کارآفرینی در ورزش	بیرونی	41. 86
۲۳	میزان تغییر و تحولات مدیریت کلان کشور به خصوص در حوزه ورزش	بیرونی	41. 55
۲۴	محدودیت‌های شرکت بانوان در برخی رقابت‌های ورزشی	بیرونی	41. 42
۲۵	عدم وجود نظام تجاری‌سازی ورزش	بیرونی	41. 05
۲۶	دولتی بودن اغلب باشگاه‌ها	بیرونی	40. 92
۲۷	عدم ارتباط بین دانشکده‌های تربیت بدنی و کارآفرینی	درونی	40. 81
۲۸	تمایل به کسب سودهای بزرگ و کوتاه مدت در دانش‌آموختگان بجای تمایل به رشد سودهای کوچک مستمر	بیرونی	40. 75
۲۹	عدم وجود بانک اطلاعاتی و امکان ردیابی در زمینه وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان	بیرونی	40. 41
۳۰	نبود نظام ورزش (همانند نظام مهندسی و نظام پزشکی)	بیرونی	40. 38
۳۱	مقررات دست و پاگیر تشریفات اداری	بیرونی	40. 19
۳۲	فقدان نظام جامع ارزیابی در ورزش به ویژه در حوزه منابع انسانی	بیرونی	39. 78
۳۳	جایگاه نامناسب کمی و کیفی ساعت درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش	بیرونی	39. 51
۳۴	عدم ثبات قوانین و مقررات اقتصادی و سیاسی کشور	بیرونی	39. 46
۳۵	فقدان متولی مشخص پیگیری برای اشتغال و کارآفرینی دانش‌آموختگان این رشته	بیرونی	39. 01
۳۶	نا کارآمدی مراکز کارآفرینی در دانشگاه‌ها و سازمان تربیت بدنی و فقدان الگوهای کارآفرینی مناسب ورزش	درونی	38. 87
۳۷	انحراف در اهداف برنامه‌های ورزشی صدا و سیما	بیرونی	38. 85
۳۸	عدم وجود سازمان‌های غیر دولتی فعال در زمینه ورزش	بیرونی	38. 48
۳۹	عدم تمایل دانش‌آموزان مستعد برای تحصیل در رشته تربیت بدنی و ورزش	بیرونی	37. 64
۴۰	فقدان تناسب بین ظرفیت فعلی و پذیرش زیاد دانشجویان در دانشگاه‌ها و نیازهای آتی بازار کار	درونی	37. 36
۴۱	عدم وجود شبکه اطلاع رسانی بازار کار در زمینه ورزش	بیرونی	37. 09
۴۲	نبود ردیف اعتباری مشخص در خصوص پروژه‌های مرتبط با اشتغال در ورزش	بیرونی	36. 97
۴۳	سهم‌اندک باشگاه‌ها در ایجاد و توسعه مشاغل مرتبط با ورزش	بیرونی	36. 46
۴۴	کمبود شناخت کافی دانش‌آموختگان از چگونگی ورود به بازار و توسعه حضور خود	درونی	35. 42
۴۵	فعال نبودن شورای شهر و شهرداری‌ها در زمینه ورزش	بیرونی	34. 99
۴۶	عدم وجود کانون فارغ‌التحصیلان تربیت بدنی و علوم ورزشی	بیرونی	34. 32
۴۷	فقدان برنامه جامع توسعه ورزش همگانی و عدم ورود جدی سایر نهادهای مسؤول از جمله شهرداری‌ها به ورزش	بیرونی	34. 23
۴۸	عدم وجود مشاوره شغلی در زمینه کسب و کار برای دانشجویان و دانش‌آموختگان	درونی	33. 60
۴۹	عدم حضور اساتید و صاحب‌نظران رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در صدا و سیما	درونی	33. 19
۵۰	فقدان سیاست‌های انگیزش کارآفرینان ورزشی	بیرونی	33. 14
۵۱	پایین بودن سرانه درآمد مردم برای استفاده از اماکن ورزشی خصوصی	بیرونی	33. 12

رتبه	مؤلفه	عامل	میانگین رتبه
۵۲	واردات کالاهای ورزشی و عدم وجود سیاست‌های تشویقی و تبلیغی به منظور استفاده از کالاهای داخلی	بیرونی	32.02
۵۳	کم‌اهمیت تلقی شدن واحدهای درسی عملی، کارآموزی و پروژه‌های درسی	درونی	31.93
۵۴	نداشتن سوابق و تجربیات کاری مرتبط در دانش‌آموختگان	درونی	30.95
۵۵	فقدان کارگاه‌ها و نشست‌های مرتبط با اشتغال و کارآفرینی در ورزش	درونی	30.54
۵۶	عدم برقراری ارتباط میان دانشجویان و دانش‌آموختگان برای انتقال مؤثر تجارب	درونی	29.89
۵۷	کمبود اردوها و بازدیدهای علمی برای دانشجویان	درونی	29.75
۵۸	نبود مراکز رشد (انکبوتورها) در حوزه ورزش و تربیت بدنی	بیرونی	29.71
۵۹	فقدان تمایل و توانایی دانش‌آموختگان به کارآفرینی و خوداشتغالی و خلق ایده‌ها و کسب درآمد از طریق تجاری سازی ایده‌ها	درونی	29.67
۶۰	فقدان نظام طراحی مشاغل (تعریف مشاغل جدید)، شرح شغل و شرایط احراز مشاغل ورزشی	بیرونی	28.60
۶۱	عدم وجود مطالعات تطبیقی به منظور بهره‌گیری از تجارب کشورهای موفق در خصوص اشتغال در حوزه ورزش	بیرونی	28.60
۶۲	عدم تمایل دانش‌آموختگان تربیت بدنی به استقلال طلبی و انجام کارها به صورت فردی	درونی	28.51
۶۳	نبود تشکیلات نیروی داوطلب ورزش کشور	بیرونی	27.62
۶۴	نداشتن برنامه‌ریزی شغلی از سوی دانشجویان رشته تربیت بدنی	درونی	27.07
۶۵	آشنایی ناکافی اعضای هیأت علمی با فرایندها و نحوه انجام امور در واحدهای کاری و کسب و کار مرتبط با رشته تحصیلی دانش‌آموختگان	درونی	26.66
۶۶	کمبود تسهیلات و تجهیزات مورد نیاز دانشجویان تربیت بدنی در طول دوره آموزشی	درونی	26.25
۶۷	درگیر شدن برخی از اعضای هیأت علمی به تصدی گری امور و در اختیار گرفتن مدیریت‌ها	درونی	25.87
۶۸	واردات کالاهای ورزشی و عدم وجود سیاست‌های تشویقی و تبلیغی به منظور استفاده از کالاهای داخلی	بیرونی	25.68
۶۹	فقدان استقلال دانشگاه‌ها در تغییر برنامه‌های آموزشی	درونی	25.42
۷۰	تراکم بیش از حد دانشجو در کلاس‌ها و عدم رعایت استانداردهای آموزشی	درونی	25.34
۷۱	فقدان تناسب بین محتوای آموزشی رشته با مهارت‌های کسب و کار	درونی	24.02
۷۲	ناکارآمدی اعضای هیأت علمی در تربیت نیروی متخصص و کارآمد مورد نیاز جامعه	درونی	20.96
۷۳	کافی نبودن گرایش‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در مقاطع مختلف تحصیلی	درونی	19.99

جدول ۶ میانگین رتبه همه عوامل درونی و بیرونی را در قیاس با هم و به ترتیب، ۲۰ اولویت اول و ۱۰ اولویت آخر را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که از دیدگاه نمونه‌ها، «ورود افراد غیر ورزشی و غیر متخصص به ورزش»، «عدم توسعه بخش خصوصی در ورزش (ناکافی بودن تسهیلات، بهره بالای وام‌های بانکی، ریسک بالای سرمایه‌گذاری و...)»، «عدم امکان برگزاری برخی رویدادهای بین‌المللی در کشور»،

«وجود تفکر دولتی در نهادهای عمومی غیر دولتی مانند فدراسیون‌ها و هیأت‌های ورزشی» و «سیاسی شدن ورزش» که همگی از عوامل بیرونی هستند جزء مؤثرترین موانع اشتغال فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی می‌باشند. همچنین «فقدان استقلال دانشگاه‌ها در تغییر برنامه‌های آموزشی»، «تراکم بیش از حد دانشجو در کلاس‌ها و عدم رعایت استانداردهای آموزشی»، «فقدان تناسب بین محتوای آموزشی رشته با مهارت‌های کسب و کار»، «ناکارآمدی اعضای هیأت علمی در تربیت نیروی متخصص و کارآمد مورد نیاز جامعه»، «کافی نبودن گرایش‌های رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در مقاطع مختلف تحصیلی» که همگی از عوامل درونی می‌باشند، دارای کمترین اثر را نسبت به سایر عوامل داشته‌اند. شایان ذکر است با توجه به نتایج آماری به دست آمده و بالا بودن مقدار میانگین پاسخ‌های اعلام شده از متوسط میانگین کل داده‌ها برای هر عامل (میانگین ۵)، بیانگر این موضوع است که از دیدگاه آزمودنی‌ها کلیه عوامل درونی و بیرونی (۷۳ عامل) بر مسأله اشتغال فارغ التحصیلان مؤثر بوده است.

سایر عوامل مؤثر بر اشتغال که از سوی گروه نمونه در پاسخ به سؤالات باز اعلام گردیده است، ۱۹۳ عامل بود. برخی از مهم‌ترین عوامل به شرح ذیل است:

بومی‌نبودن سرفصل دروس، عدم توزیع عادلانه اعتبارات، عدم اعتماد و همدلی لازم در بین فارغ التحصیلان، پایین بودن نمرات کنکور داوطلبان ورود به رشته تربیت بدنی، عدم وجود اسپانسر (حمایت‌کننده مالی) در ورزش، انحراف سرفصل دروس رشته تربیت بدنی، عدم ارتقای کیفیت خدمات ورزشی، عدم حمایت مسوولان از طرح‌های فارغ التحصیلان تربیت بدنی، عدم جمع‌آوری و ساماندهی داده‌های مربوط به فارغ التحصیلان و متخصصین تربیت بدنی و تعارض و تفاوت در داده‌های موجود، انتخابات سلیقه‌ای و غیر متعارف در ورزش، عدم تعریف روشن از نحوه معافیت‌های مالیاتی بخش خصوصی در صورت هزینه‌کرد در ورزش، عدم ارتباط سازمان تربیت بدنی با دانشکده‌های تربیت بدنی، اشغال لیست‌های کارشناسی و مدیریتی ورزش به وسیله افراد غیر متخصص، نبود دفتر ارتباط با دستگاه‌های اجرایی در دانشکده‌های تربیت بدنی، بی‌توجهی به اشتغال زایی ورزش همگانی، تفریحی، فعالیت‌های ورزشی در فضاهای باز و جمعیت‌های خاص مثل معلولین، به کارگیری مربیان خارجی، عدم درج دارا بودن مدرک تحصیلی تربیت بدنی در شرایط احراز پست‌های مدیریتی و کارشناسی در اغلب مراکز دولتی و غیر دولتی، عدم اعمال میزان اشتغال فارغ التحصیلان به عنوان معیار ارزیابی کیفی فعالیت‌های دانشگاه‌ها و استادان (موضوعی که در کشور ژاپن اعمال می‌شود)، جامع نگر نبودن برنامه آموزشی فعلی، عدم وجود سازمان‌های فراملیتی در ورزش کشور، فاصله صنعت ورزش با دانشگاه، ناآشنایی سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای چگونگی فعالیت در ورزش، میزان آشنایی کم فارغ التحصیلان به زبان انگلیسی، فقدان حضور مؤثر مسوولان ایرانی در احراز کرسی‌های بین المللی ورزشی.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق، برخی از عوامل مؤثر بر اشتغال فارغ التحصیلان آموزش عالی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که از دیدگاه گروه نمونه، فقدان ارتباط نزدیک بین دانشگاه‌ها و بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی جامعه و عدم ارتباط بین دانشکده‌های تربیت بدنی و کارآفرینی مهم‌ترین عوامل

درونی می‌باشند. این یافته، بیانگر اهمّیت تقویت ارتباطات فرابخشی در دانشگاه‌ها علاوه بر توجّه به مسائل آموزشی و پژوهشی و ارتباطات درون‌گروهی است. به عقیده هولتون نوعی توافق چند منظوره بین دانشگاه و جامعه باید صورت گیرد، در غیر این صورت، توسعه اقتصادی و اجتماعی کمرنگ می‌شود. (۲۸)

بر اساس تحقیقات صورت‌پذیرفته در ۵۰ سال اخیر، کشورهای تأثیرگذار بر صحنه بین‌المللی علاوه بر دارا بودن سطح علمی و آموزشی دانشگاهی بسیار بالا و صنایع برتر و قدرتمند، دارای ارتباط قوی بین این دو می‌باشند (۲۹). همچنین این یافته بازگوکننده لزوم بهره‌مندی از دانش کارآفرینی به عنوان کلید رفع معضل بیکاری فارغ‌التحصیلان تربیت بدنی است. ویلسون^۱ (۲۰۰۴) در مقاله‌ای تحت عنوان «تجارت در تحقیقات دانشگاهی»، عمده‌ترین عامل ایجاد ارتباط نزدیک‌تر بین صنعت و دانشگاه را آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها معرفی می‌نماید. به اعتقاد ایشان، ضروری است در هر دانشگاه، کمیته‌ای یا مرکزی تحت عنوان کارآفرینی تأسیس گردد که در آن به آموزش، پژوهش، تحقیقات پایه و کاربردی، اطلاع‌رسانی و ایجاد ارتباطات و ترویج مسأله کارآفرینی و ارائه خدمات مشاوره‌ای بپردازد. در ادامه فرآیند آموزش می‌توان شناسایی بازار مصرف، بازار تولید، شناسایی فرصت‌ها و موقعیت‌های شغلی، شناخت مسائل مالی، نحوه تأسیس یک کسب و کار جدید، شناخت مفاهیم حقوقی مورد نیاز یک مؤسسه و هر آنچه را که یک دانشجو و یک فرد تحصیل‌کرده تحت عنوان دانش کسب و کار نیاز دارد ارائه شود (۳۷).

جمع‌بندی عوامل درونی بیانگر لزوم آشنایی و تقویت بیشتر مهارت‌های شغلی به وسیله فارغ‌التحصیلان در زمان تحصیل و مورد مذاقه قراردادن آینده شغلی دانشجویان به وسیله اعضای هیأت علمی و اصلاح محتوای آموزشی متناسب با نیازهای جامعه و مهارت‌های کسب و کار می‌باشد.

بررسی عوامل بیرونی نشان داد ورود افراد غیر ورزشی و غیر متخصص به ورزش به عنوان اولین عامل و پس از آن عدم توسعه بخش خصوصی در ورزش (ناکافی بودن تسهیلات، بهره بالای وام‌های بانکی، ریسک بالای سرمایه‌گذاری و...) و عدم امکان برگزاری برخی رویدادهای بین‌المللی در کشور حائز بالاترین رتبه به عنوان مهم‌ترین عوامل بیرونی مؤثر بر چالش اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی بوده است.

به عقیده آلتین و بیرنز^۲ (۲۰۰۵)، معیار بهره‌وری در بخش خدمات بیش از آن که به فناوری و سایر عوامل بستگی داشته باشد به عامل انسانی بستگی دارد و نیروی انسانی متخصص رکن اساسی پیشرفت و توسعه هر کشور است (۲۳). از این منظر بررسی وضعیت کیفی منابع انسانی موجود در سازمان تربیت بدنی به عنوان متولی اصلی ورزش کشور وضعیت مناسبی را نشان نمی‌دهد. به گفته هنری (۱۳۸۸)، در سازمان‌های ورزشی کشور ۸۰ درصد نیروها غیر تخصصی‌اند و تنها ۱۰ درصد مدارک تحصیلی مدیران و سرپرستان سازمان‌های ورزشی در ایران فوق‌لیسانس و دکتری می‌باشد و ۹۰ درصد دیگر لیسانس و پایین‌ترند. در حالی که در آمریکا ۹۰ درصد مدیران مدرک دکتری با تخصص تربیت بدنی دارند و ۱۰ درصد از سایر رشته‌ها و پایین‌تر هستند (۲۱). بررسی ترکیب تحصیلی کارکنان سازمان تربیت بدنی کشور نشان می‌دهد تنها ۱/۵ درصد کارکنان دارای تحصیلات تکمیلی هستند و ترکیب رشته‌های تحصیلی کارکنان نشان می‌دهد تنها ۲۰ درصد کارکنان در زمینه تربیت بدنی و علوم ورزشی تحصیل کرده‌اند (۱۱). بنابر این با توجّه به عدم کفایت

1- Vielson

2 - Althin, rikard& Behrenz

لازم در توان و تخصص‌های کمی و کیفی در سازمان‌های ورزشی کشور، بهره‌مندی از متخصص ورزش در امور ورزش باید در اولویت ورزش کشور قرار گیرد. فرایندی در تعریفی نسبتاً جامع بیکاری را این گونه تعریف می‌کند: بیکاران به افرادی اطلاق می‌شود که اولاً دارای شغل و کاری منظم نیستند، و ثانیاً کارشان، متناسب با تخصص و مهارتشان در جهت تولیدات جامعه نیست و ثانیاً شامل افرادی است که حرفه و کارشان مناسب با شایستگی و علاقه آن‌ها نیست و بالاخره دایره شمول آن در برگیرنده افرادی است که به حرفه یا شغلی اشتغال دارند که اگر به نحوی کارشان را ترک نمایند، تأثیر نامطلوبی در آن رشته یا حرفه و شغل به وجود نیاید (۱۴).

رقابت در عرصه‌های صنعت ورزش، مستلزم حضور افراد مجرب، کارآمد و با دانش است که هر فرصت را غنیمت بشمارند و از امکانات و منابع در جهت توسعه و سازندگی به شایستگی بهره‌برداری کنند. با این شرایط می‌بینیم که پوشش تمام این فعالیت‌ها به گونه‌ای مطلوب و استفاده از فرصت‌های جهانی در این زمینه از عهده سازمان دولتی به تنهایی خارج است و استفاده بهینه از تمام فرصت‌های جهانی مستلزم مشارکت مردم و بخش خصوصی است تا بتوانیم با جلب حضور افراد مجرب و کارآمد از فرصت‌ها و شایستگی‌ها بهره بگیریم. در ساختار مدیریتی بسیاری از کشورهای اتحادیه اروپا که در ورزش نیز پیشرو هستند از جمله آلمان، ایتالیا، اسپانیا، انگلستان، دانمارک و سوئد، دولت نقش حد اقلی و عمدتاً سیاستگذاری و نظارتی دارد. برای نمونه تعداد کارکنان وزارت ورزش در آلمان ۱۱۰ نفر است (۳۸). برنامه‌های اصلاح ساختار اقتصادی ایران در ۱۵ سال اخیر تعریف مجدد و برقراری تعادل جدیدی در روابط بین مالکیت دولت و بخش خصوصی را دنبال کرده است (۳۹).

یکی از مستعدترین زمینه‌ها، ورزش و خدمات ورزشی است که می‌تواند از این رهگذر به خوبی و با سرعت بسیار زیاد بهره‌مند شود و کشور را بهره‌مند کند. اگر ورزش را به عنوان یک صنعت بشناسیم، و آن را در جرگه خدمات فرهنگی بپذیریم، واگذاری ورزش به بخش خصوصی از اهم تصمیمات دولت در برنامه اصلاح ساختار اقتصادی قرار می‌گیرد و این اهمیت در دوران اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها دو چندان می‌شود. رضوی (۱۳۸۳)، در بررسی دیدگاه‌های مدیران بخش‌های مختلف ورزشی بر ضرورت خصوصی‌سازی در ورزش تأکید داشته است (۸). از این منظر مهم‌ترین موانع خصوصی‌سازی در ورزش کشور وجود قوانین و ضوابط دست و پاگیر اداری، ناکافی بودن تسهیلات ارائه‌ای به وسیله دولت، عدم هماهنگی واحدهای اجرایی و تعدد مراجع تصمیم‌گیری و زمان‌بر بودن ارائه مجوز (۳) ابهام مقررات در بخش سرمایه‌گذاری (۹) را می‌توان ذکر کرد که عدم توسعه آن می‌تواند توسعه اشتغالزایی در ورزش کشور را با چالش مواجه سازد. سیم^۱ و همکاران (۱۹۹۹)، در بررسی نقش بخش خصوصی در اوقات فراغت و تفریح، از مهم‌ترین موانع اشتغال در این بخش را سیاست‌ها و قوانین دولتی بیان کردند (۳۴). تسون^۲ و همکاران (۲۰۰۴) نیز در تحقیقی مهم‌ترین چالش‌های مدیریتی پیش روی کسب و کارهای ورزشی را فقدان استفاده از منابع و تسهیلات، مشکلات اقتصادی، محیط سیاسی، فقدان مدیران شایسته، تعارض اجرایی و سیاست‌های محافظه‌کارانه برشمردند (۳۵).

1 - Syme
2- Tesone

نتایج این تحقیق نشان داد یکی از مهم‌ترین موانع بیرونی اشتغال فارغ‌التحصیلان عدم امکان برگزاری رویدادهای بزرگ و بین‌المللی ورزش در کشور است. اثرات اقتصادی صنعت ورزش و برگزاری رویدادهای بین‌المللی بر کسی پوشیده نیست. سهم GDP حاصل از صنعت ورزش برخی از کشورهای توسعه‌یافته بیش از دو و نیم درصد نیز گزارش شده است (۱۸). در اولین مطالعه، اثر برگزاری بازی‌های مشترک المنافع منچستر (۲۰۰۲) بررسی‌ها نشان داد ۶۱۰۰ شغل دائمی مستقیم و ۱۰ ساله ایجاد شده است (۳۰). برگزاری بازی‌های المپیک سیدنی ۱۵۰۰۰ شغل تمام وقت و نیمه وقت به وجود آورد و ۱/۳۳ میلیون جهانگرد را به استرالیا کشاند. به واسطه برگزاری بازی‌های المپیک بارسلون، میزان بیکاری از ۱۲۸۰۰۰ نفر به ۷۸۰۰۰ نفر کاهش پیدا کرد. به علاوه زیرساخت‌های اقتصادی و قابلیت پذیرش توریست افزایش پیدا کرد. (۴) وزیر اقتصاد آلمان در مورد جام جهانی فوتبال ۲۰۰۲ می‌گوید، به غیر از این که به عنوان یک آلمانی فوتبال دوست از قرار گرفتن تیم ملی فوتبال آلمان به عنوان یک طرف فینال جام جهانی به شدت خوشحالم، از طرف دیگر نمی‌توانم به عنوان وزیر اقتصاد آلمان خوشحالی مضاعفم را از رشد اقتصادی قابل توجه ناشی از این میزبانی پنهان کنم. و مقامات بلندپایه کره جنوبی و ژاپن نیز در پی برگزاری جام جهانی ۲۰۰۲ و به دنبال موفقیت‌های تیم‌های فوتبال کشورشان به صراحت از رشد اقتصادی قابل توجه سخن به میان آورده‌اند (۱۸). این اظهارات، خود نشان از تأثیر ورزش و رویدادهای مهم ورزشی بر توسعه همه جانبه کشورها دارد. برگزاری رویدادهای بزرگ ورزشی، شکل مهم دیگری از جهانی شدن است و اهمیت اقتصادی و سیاسی - فرهنگی قوی برای ملت‌های میزبان دارد (۲۴).

به طور کلی نتایج تحقیق حاضر بیانگر تأثیر کلیه عوامل درونی و بیرونی ذکر شده بر اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی می‌باشد و از طرفی نقش بارزتر عوامل بیرونی را در قیاس با عوامل درونی نشان می‌دهد. قابل ذکر است که تأکید بر چند اولویت نخست در خصوص موانع اشتغال فارغ‌التحصیلان در هر یک از عوامل درونی و بیرونی به مفهوم عدم اهمیت سایر موانع نیست. همان طور که اشاره شد تمامی عوامل ذکر شده بر اشتغال فارغ‌التحصیلان مؤثر بوده است. با توجه به بررسی‌های به عمل آمده و مباحث طرح شده، موارد زیر به عنوان راهکار و همچنین به عنوان یک چهارچوب بنیادی برای تدوین طرح جامع اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی ارائه می‌گردد.

راهکارهای پیشنهادی بر اساس یافته‌های فوق‌الذکر به قرار زیر است:

- ایجاد یا تعیین نهاد متولی پیگیری اشتغال فارغ‌التحصیلان تربیت بدنی با هدف بررسی و تنظیم بازار کار به شکل علمی و مستمر
- تدوین استراتژی کوتاه، میان و بلندمدت اشتغال فارغ‌التحصیلان تربیت بدنی و علوم ورزشی
- تقویت ارتباط دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی تربیت بدنی با بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی کشور
- تقویت ارتباط بین دانشکده‌های تربیت بدنی و کارآفرینی
- تعریف مشاغل جدید در حوزه تربیت بدنی و ورزش، شرح شغل و شرایط احراز با ایجاد الزامات قانونی در جهت به کارگیری فارغ‌التحصیلان این رشته به جای بهره‌گیری از افراد غیر متخصص در ورزش

- ایجاد یک نظام صنفی ورزشی قدرتمند جهت فعالیت نظام یافته متخصصین این رشته همانند نظام مهندسی و نظام پزشکی
- ایجاد سیستم مکانیزه جمع‌آوری اطلاعات نیروهای انسانی حوزه ورزش
- ایجاد شبکه‌های اطلاع رسانی بازار کار (Network) حوزه ورزش در دانشگاه‌ها
- ایجاد مراکز رشد (انکباتورها) در حوزه ورزش
- جلوگیری از ورود افراد غیر متخصص به ورزش به خصوص بخش‌های مدیریتی
- پیشگیری از حضور شاغلین چند پیشه در ورزش
- ارتقای کمی و کیفی ساعت درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش
- گسترش خدمات مشاوره شغلی و استفاده از مشاوران متخصص به منظور آموزش مهارت‌های کاربردی ورزشی و خود اشتغالی
- برگزاری همایش‌ها و سمینارهای شغلی
- شناسایی بازار کار به دانشجویان با کمک بخش‌های مختلف صنعت ورزش و هدایت فارغ التحصیلان در مسیر آن
- تعریف نقش هدایت توانمندی‌های حرفه‌ای و شغل یابی دانشجویان برای استادان دانشگاه
- تغییر در فرهنگ انتظار و آگذاری شغل از طرف دولت به فارغ التحصیلان به کارآفرینی و ایجاد شغل برای خود و دیگران
- تبدیل ارتباط و نقش غیرمستقیم دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی تربیت بدنی به نقش مستقیم آن در اشتغال‌زایی
- حضور پر رنگ‌تر استادان دانشگاهی تربیت بدنی در رسانه ملی به منظور تقویت محتوای برنامه‌های تولیدی ورزش
- ایجاد کانون فارغ التحصیلان تربیت بدنی و علوم ورزشی
- فعال نمودن سایر نهادها از جمله شهرداری‌ها به عنوان یک نهاد غیر دولتی در زمینه ورزش
- خصوصی کردن باشگاه‌ها
- تلاش برای شناساندن هر چه بیشتر جایگاه ورزش به عنوان یک پتانسیل قوی فرصت‌های شغلی و مزیت نسبی آن در اشتغال‌زایی در قیاس با سایر بخش‌ها در بین سیاستگذاران کلان کشور
- هماهنگی سرفصل دروس دانشگاهی با زمینه‌های کاربردی رشته تربیت بدنی و نیاز جامعه در این خصوص
- سپردن امور مرتبط با ورزش به بخش خصوصی در یک فضای رقابتی سالم و توأم با مشوق‌های لازم
- تصویب قوانین و آیین‌نامه‌هایی در جهت حمایت از حقوق مادی و معنوی بخش خصوصی و کارآفرینان ورزشی
- افزایش بودجه تحقیقاتی در زمینه توسعه صنعت ورزش به عنوان یک پتانسیل قوی در ایجاد اشتغال

شایان ذکر است باتوجه به تعدد عوامل مؤثر بر اشتغال فارغ التحصیلان باید برای حل این معضل از کلیه سازمان‌های مرتبط به منظور تهیه و اجرای یک طرح جامع و فراگیر استفاده شود. آنچه که در تدوین طرح فوق باید مد نظر قرار گیرد توجه به عوامل اصلی مؤثر بر اشتغال فارغ التحصیلان و مسؤلیت دادن به سازمان‌های مرتبط با آن است.

منابع و مأخذ:

۱. [بی نام] (۱۳۸۵)، بررسی جایگاه فارغ التحصیلان دانشگاهی در بازار کار: تقابل دانشگاه و صنعت، ۸ اسفند، مجله تدبیر
۲. آزاد، احمد (۱۳۸۳)، مبانی تربیت بدنی و ورزش، ناشر: مؤسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور
۳. احمدی، ازدر و همکاران (۱۳۸۵)، بررسی موانع و مشکلات موجود در خصوصی سازی ورزش از دیدگاه صاحبان باشگاه‌های خصوصی شهرستان ارومیه، اولین همایش ملی شهر و ورزش
۴. اسدی، حسن (۱۳۸۷)، اثرات اقتصادی بازی‌های المپیک، سخنرانی در همایش ملی مدیریت ورزشی: با تأکید بر سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران، تهران: آکادمی ملی المپیک
۵. بختیاری، صادق (۱۳۸۵)، تحلیلی از وضعیت اشتغال و بیکاری فارغ التحصیلان نظام آموزش عالی، مجموعه مقالات اولین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور، تهران، دانشگاه تربیت مدرس
۶. جعفری، افشار، عسگریان فریبا (۱۳۸۷)، بررسی اقتصادی هزینه‌های ورزشی خانوار ایرانی در سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰، نشریه پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۱۸
۷. جوادیان صراف، نصراله و همکاران (۱۳۸۸)، بررسی سطوح ادراکی و عوامل موفقیت انتخاب شغل دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه‌های مشهد، پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۲۴
۸. رضوی، سیدمحمدحسین (۱۳۸۳)، افزایش کارایی با سیاست خصوصی سازی در ورزش، نشریه علمی پژوهشی حرکت، شماره ۲۳
۹. سعیدی، کیکاووس (۱۳۸۵)، راهکارهای خصوصی سازی ورزش، روزنامه سرمایه، شماره ۴۱۰، ۱۴ اسفند، صفحه ۲۱
۱۰. سعیدی رضوانی، محمود و همکاران (۱۳۸۹)، سرنوشت شغلی فارغ التحصیلان دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد. مطالعات تربیتی و روان‌شناسی، ۱۱ (۲)، ۵۷-۸۶
۱۱. سند تفصیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور، توسعه منابع انسانی، (۱۳۸۴)، سازمان تربیت بدنی، ناشر: سبب سبز
۱۲. صنعت خواه علیرضا (۱۳۸۸)، بررسی عوامل مؤثر بر بیکاری فارغ التحصیلان، نشریه کار و جامعه
۱۳. فراهانی، ابوالفضل. بیات، فاطمه (۱۳۸۶)، انتظارات شغلی دانشجویان تربیت بدنی از اشتغال، نشریه رویش شماره ۱۹
۱۴. فرایدی، داود (۱۳۷۷)، بیکاری و علل آن - ممالک مختلف، نشریه کار و جامعه، دوره ۱، شماره ۴
۱۵. فروغی پور حمید و همکاران (۱۳۸۶)، ارزیابی و معرفی مهم‌ترین اولویتهای کارآفرینی در ورزش از دیدگاه دست‌اندرکاران ورزش کشور، پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۱۶

۱۶. فلاح شهیدی، عطیه (۱۳۸۶)، بررسی نیازهای دانشجویان جهت اشتغال موفق، دفتر طرح و توسعه سازمان همیاری اشتغال
۱۷. محرم‌زاده، مهرداد (۱۳۸۵)، مدیریت بازاریابی ورزشی، ناشر جهاد دانشگاهی
۱۸. مهربان پارسامهر (۱۳۸۵)، رابطه متقابل ورزش و اقتصاد، روزنامه همشهری، چهارشنبه ۲۲ شهریور
۱۹. نظری کتولی، علی (۱۳۸۷)، چالش‌های اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها، سازمان مدیریت صنعتی
۲۰. هاشمی، سیدمصطفی و سلطان حسینی، محمد (۱۳۸۶)، توصیف اشتغالزایی باشگاه‌های ورزشی بخش خصوصی، چکیده مقالات پنجمین همایش دانشجویی تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران
۲۱. هنری، حبیب (۱۳۸۸)، بررسی عوامل حیاتی موفقیت در بهره‌وری نیروی انسانی سازمان تربیت بدنی و کمیته ملی المپیک. سخنرانی در سومین کنگره ملی مدیریت ورزشی در شهرکرد
22. Adams, John E. (1997) ; A Study to Determine the Impact of a Precollege Intervention on Early Adolescent Aspiration and Motivation for College in West Virginia; Blacksburg, Virginia
23. Althin, rikard& Behrenz,Lars, “ Efficiency and Productivity of Employment Offices Employment: Evidence from Sweden”, International Journal on Manpower, Vol. 26, No. 2, 2005,pp196 – 206
24. Aminuddin, Y, Pariah, M. (2008). Globalization, and Malaysian Sports Industry. Jof Intentional Studies. 8, 112_ 116.
25. Anderson, P. (1998) ; Choice, Can we Choose it?, in J. Radford (ed) , Gender and Choice in Education and Occupation; Routledge, London
26. Canton, E. & R. Venniker (2001) ; Higher Education Reform :Getting The Incentives Right; CHEPS, Netherland
27. Gaetgens, P. (2003) ; German – Australian Conference on HigherEducation Financing; Berlin, 24/25 October
28. Holton, J. Robert (1998) ; Globalization and the Nation – state; London, Mac Millan Press Ltd
29. Inzelt, Anna – Maria, the evolution of university_ industry_ government relationships during transition, research policy, Vol33, issues 6_ 7,September 2004, pp 975_ 995
30. Masterman. G. (2003) , Major international events: planning for long – term benefits. InIbbeston,A. Waston,B. and Ferguson, M. (Eds) ,sport, leisure and Social Inclusion. Eastbourne. LSA
31. Maxwell, G. & Colleague (2000) ; How People Choose Vocational Education and Training Programs; NCVER Publ, Australia
32. Noland, D. & N. Deato (2001) ; Tennessee Higher Education Comission Higher School Student Opinion Survey
33. Pitts BG, & Stotlar DK. (2002). Fundamentals of Sport Marketing. Fitness Information Technology:USA
34. Syme, J. H. , Uysal. M. and Mciellan,g. K. (1999). " Entrepreneurship its role in the private sector outdoor recreation", Leisure Today. 5, 39_ 41

35. Tesone, D. V., Platt, A. and Alexakis, G. (2004). "The Human capital factor: strategies for dealing with performance challenges in business and sport management". J of Applied Management and Entrepreneurship, 9 (3) : 22- 33
36. The World Conference on Higher Education in the Twenty - first Century : Vision and Action, Was Held in Unesco Headquarters in Paris, from 5- 9 October 1998
37. Vielson, John, 2004. (trade in university training, Journal of econometrics, Vol121, issues1- 2, July - August, pp 143- 173
38. VOCASPORT project, (2003). Improving employment in the field of sport in Europe through vocational training", supported by the European commission (DG education and culture, contract no. 2003- 4463/001- 001.).
39. [www. ireconomy. ir](http://www.ireconomy.ir) نقش صنعت ورزش در اصلاح ساختار اقتصادی
40. [www. nasibeh. ac. ir](http://www.nasibeh.ac.ir) نقش صنعت ورزش در اشتغال زایی
41. [www. titnews. com](http://www.titnews.com)

Archive of SID